

Ofrande animale din necropola de incinerare de la Voiteg (județul Timiș)

GEORGETA EL SUSI

Săpăturile întreprinse în anul 1986 în necropola de incinerare aparținând complexului „cîmpurile de urne” au dus la dezvelirea a 24 morminte¹. În șapte dintre acestea² s-au păstrat oasele ofrandei de carne ce a fost depusă în mormint, în vase-castron, plasate alături de urna ce conținea oasele defunctului. Resturile păstrate nu au suferit procesul de incinerare ce caracterizează oasele umane din urne. Cea mai mare parte a pieselor prezintă o pigmentație galben-roșiatică, pe epifizele oaselor fiind vizibile chiar pete de ardere, datorate contactului cu focul³.

Tabelul 1

Distribuția materialului de ofrandă pe morminte

	M ₅	M ₆	M ₇	M ₉	M ₁₃	M ₁₁	M ₂₂
PORC	1H dr coastă	1Mx st				1H st	
OAIE CAPRĂ OVICAPRINE CAPRIOR		1H dr		1H dr	1H(?)		1H dr
			1H st				

H — humerus; Mx — maxilar; dr — drept; st — stîng

M₅ — de la porcul domestic s-a păstrat un fragment de coastă și un humerus drept neepifizat proximal și distal, cît și porțiuni din epifiza proximală. Resturile provin de la un animal tinăr, probabil un purcel de lapte.

M₆ — prezintă ofrandă dublă compusă din resturi aparținînd porcului și oii. De la prima specie provine o porțiune de maxilă stîngă cu M¹ și jumătate din M². Potrivit gradului de eroziune a celor doi dinți se atribuie fragmentul unui porc sacrificat în jurul vârstei de un an și jumătate. De la oaie s-a păstrat un humerus drept cu regiunea proximală neepifizată și epifiza distală sudată parțial. Osul provine de la un animal sacrificat în jurul vârstei de 10—12 luni. Pe baza datelor metrice pre-

¹ Săpături Fl. Medeleț căruia îi mulțumim pentru materialul încredințat, cît și pentru informațiile necesare întocmirii studiului.

² Potrivit opiniei arheologului care a efectuat săpăturile, toate mormintele au purtat ofrandă de carne. Ea este evidentă

acolo unde s-a depus o parte de carne cu os, respectiv în cele 7 morminte.

³ Avînd în vedere piesele cu urme de ardere din M₆, M₇, M₉, M₁₃ presupunem că modul predilect de preparare al animalelor sacrificate rituel era frigerea.

levate (tabel 2), se pare că animalul ar fi avut o conformație robustă⁴ dacă ar fi ajuns la maturitate. Probabil că individul era un berbecuț.

Tabelul 2

Datele metrice ale oaselor păstrate din ofrandă

HUMERUS	PORC	OAIE	CAPRĂ	CĂPRIOR
l.g. restului	74 71	106	119	--
L1. diafiză	7,5 7,5	14,5	12,5	14
L1. trohlee		28,5	25	25
L1. distală		29,5	26	28,5

M₇ — prezintă ofrandă compusă dintr-o porțiune de humerus distal stîng și trei fragmente din regiunea proximală. După întregire, s-a constatat că și regiunea proximală este neepifizată, iar sutura distală este ușor vizibilă pe anumite porțiuni. Piesa a aparținut unui căprior subadult.

M₉ — conținea ofrandă de carne din care s-a păstrat humerusul drept. Deși epifiza proximală este parțial sudată (rămînînd detașat doar „tuberculum major”), fapt ce pledează pentru apartenența piesei la un animal sacrificat în jurul vârstei de $3-3\frac{1}{2}$ ani, urmele de concreștere ale epifizei distale

vizibile pe o mică porțiune, cît și aspectul osului, ar indica drept vîrstă de tăiere $1\frac{1}{2}$ ani. Pe acest os de capră este cel mai bine evidențiat contactul cu focul (trohleea și capul humeral sînt ușor înegrite).

M₁₃ are ca rest de ofrandă o porțiune de humerus de ovicaprin tînăr.

M₁₆ — cuprindea ofrandă de carne din care s-a păstrat humerusul stîng neepifizat proximal și distal, alături de fragmente din epifiza distală. Toate resturile provin de la un purcel de lapte.

M₂₂ — are ca rest de ofrandă un fragment de epifiză proximală aparținînd unui humerus drept de ovicaprin subadult.

Din prezentarea datelor de mai sus rezultă că la sacrificiul funerar erau utilizate numai specii de talie mică, preponderent mamifere domestice (ovicaprine, suine), nelipsind însă nici vinatul. Șase dintre morminte conțin ofrandă aparținînd unei singure specii, face excepție M₆ cu ofrandă dublă (porc + oaie). Aproape toate ofrandele cu porc provin de la indivizi tineri, excepție M₆ pentru care animalul sacrificat avea în jur de $1\frac{1}{2}$ ani. Și în cazul ovicaprinelor și căpriorului, animalele destinate

ofrandei erau subadulte. Este evidentă deci preferința pentru exemplare tinere, semnificația acestui fapt neputînd, în stadiul actual, oferi o anume interpretare. Cu titlul de supoziție avansăm opinia că în această alegere trebuie luat în considerare factorul economic⁵; prevalența porcinelor și ovicaprinelor denotă ponderea, fie ea chiar și numai numerică, a acestor specii, mai ușor de gospodărit în habitatul așezării de care se lega necropola. Nu trebuie neglijat nici un aspect de ordin gastronomic, respectiv preferința pentru un aliment de bună calitate.

O comparație a Voitegului cu necropola de incinerare de la Tievaniul Mare⁶ (județul Caraș-Severin), datată în Ha A₁⁷, comportă deosebiri în privința modului de dispunere a ofrandei, cît și în aspectul ei. Astfel în necropola de la Tievaniul Mare, atît oasele defunctului cît și cele animale⁸ prezintă același grad de incinerare (ceea ce presupune o ardere concomitentă)⁹ fiind apoi depuse în aceeași urnă; în cazul necropolei de la Voiteg, ofranda este neincinerată, fiind plasată într-un castron adiționat urnei funerare. Referitor la speciile sacrificate ritual nu sînt sesizabile diferențe semnificative între cele două necropole: în ambele întîlnim ca animale de ofrandă ovicaprinele, căpriorul, mai puțin suinele (pentru Tievaniul Mare) și bovinele (în cazul Voitegului). Prezența căprio-

⁴ S. Haimovici, ASUIași, 14, 1968, 2, p. 185-198.

⁵ Al. Bolomey, SGA, 4, 1967, 1, p. 25-35.

⁶ Săpături M. Gumă, S. A. Luca.

⁷ M. Gumă, SymThr, 5, 1987, p. 71-72.

⁸ Material inedit aflat în curs de cercetare.

⁹ D. N. Ploșsor, W. Wolschi, *Elemente de demografie și ritual funerar la populațiile vechi din România*, București, 1975.

rului ca animal de ofrandă nu este surprinzătoare, vinarea lui neridicind probleme deosebite, iar din alt punct de vedere era specia sălbatică obișnuită în arealul de cimpie și deci la îndemină.

În privința părților scheletice depuse ca ofrandă, respectarea lor este destul de riguroasă — în aproape toate mormintele s-au depus părți din membrul toracic (anterior), și anume din regiunea cea mai carnată (stilopod).

Precizări concrete asupra taliei nu se pot face deoarece oasele provin de la subadultii la care, epifizele nefiind complet fuzionate, creșterea în lungime a acestora nu era încheiată.

O analogie cu mormintul hallstattian de la Meri¹⁰ lasă să se întrevadă o diferență notabilă: în acest caz analiza resturilor de oase indică o alegere aleatorie a speciilor depuse ca ofrandă¹¹, explicația acestui fenomen constind în caracterul mormintului (destinat unei personalități de vază). Necropola din județul Timiș, cuprinzind morminte comune, determină și preferința pentru anume specii, în general cele depinzind de starea economică a comunității respective.

Offrandes animaux de la nécropole d'incinération de Voiteg (dép. de Timiș)

RÉSUMÉ

Par les fouilles exécutées dans la nécropole de Voiteg, appartenant au complexe „Urnenfelder-kultur”, ont été mises au jour 24 tombes d'incinération, sept d'entre eux portant des offrandes animaux non-incinérées (tab. 1). Au sacrifice funéraire on a utilisé des espèces domestiques (ovicaprin, suins) et sauvages (chevreuil). Six tombes contiennent des restes d'une seule espèce (mouton + cochon). La plupart des animaux sacrifiés étaient sous-adults, la signification de ce fait ne permettant une interprétation certaine au stade actuel de la recherche. Peut-être le facteur économique a dirigé cette élection. La prévalence des suins et des oviceprins dénote la fréquence, même numérique, de ces espèces, dont l'élevage était relativement facile, étant donné l'habitat de l'établissement auquel appartient la nécropole. En ce qui concerne les parties squelettiques déposées comme offrande, on constate un choix rigoureux, presque toutes les tombes contenant des fragments du membre antérieur (humérus).

¹⁰ E. Moscalu, *Thraco-Dacica*, 1, 1976, p. 77—86.

¹¹ Al. Bolomey, *Thraco-Dacica*, 1, 1976, p. 87.

